

Pætur Jákupsson á Toftum verður dæmdur at „skulde henge udi Galge”

Dramatikkur á Selatrað í juli í 1626

Á eini brík við grúgvuna í eini ússaligari kroysu á Toftum situr ein móðir við lítla soni sínum í fanginum. Maður hennara, Jákup, er ikki inni. Hon hevur djúpar foyrur í nábleika, tunna andlitinum; har hómast eingin sæla í eygum hennara. Henni lutast onga eydnu í hesi verð. Gleðin yvir nýfødða drongin kámost av kringumstøðum hennara, ognarleys og blóðfátæk sum tey eru.

Har er einki, púrt onki at taka av.

Eymliga, við kærleiksfullum eygum, hyggur hon niður á lítla son sín.

„Hvør verður lagnað tín í hesi syndigu verð, góði?” spyr hon mest sum fyri seg sjálva.

Drongurin veipar við teimum smáu hondunum og fleunnir sorgleysur upp á mammu sína.

Peder Jakobsønn, *Pætur Jákupsson*, hevur ikki fingið tenn enn.

Memn úr allari Eysturoyinni eru komnir til Selatraðar. Mangar kvinnur við.

Á Selatrað vóru tá trý festi heima á Bø, eitt festi í Mittúni og eitt festi úti á Heyggi.

Tingið skal setast í dag, 8. juli 1626. Fólk eru komin tíðliga á morgni. *Menn skulu fastandi til tíngs ganga, tá ið sól er í eystri og vera á tingi til nóns.* Tingið verður hildið á Kyrjarheyggi. Tað er ikki fyrr enn í seinna helmingi av 1600-talinum, at tingið á Selatrað verður hildið inni.

Tingfriðurin skal haldast, annars skalt tú bøta. Memn skulu *í griðum fara* til tíngs og heim aftur av tingi. At gera nøkrum í *tingferð* ónáðir er at brótað *tingfriðin*. Tað er halgibrot at gera seg

Á Toftum. Her búðu Jákup og sonur hansara Pætur Jákupsson

inn á tingfriðin. Hann er galdandi, til tú ert komin heim aftur til tín sjálvs. Ert tú ognarleysur, skalt tú ikki fara á gátt hjá nøkrum bónda á heimvegnum – tá brýtur tú tingfriðin.

Tú skalt mæta vápnaleysur og ódrukkin. Mæta menn ikki, sum eru stevndir at mæta á tingið, skulu teir bøta. Ofta var bóttin ein mark í silvuri.

Á Selatraðartingið verða kærur ferdar fram og her skal dæmast. Løgmaður, fúti og 11 löggrættumenn taka sær av sakarmálanum og av dómunum.

Teir kunnu vera harðir, dómarnir, sum feldir verða her á Selatrað.

Niðri við sjóvarmálan stendur ein steinur: *á Gálga*. Har verða menn hongdir, sum hava forbrotið seg.

Hendan dagin, 8. juli í 1626, verður ein maður dæmdur at „skulde henge udi Galge”.

Hann eitur Pætur Jákupsson og er av Toftum.

Zakarias Tormóðsson tók við sum lögmaður í 1608. Hann hevur júst ringt við klokkuni og sett tingið hendan dagin á Selatrað í 1626 við hesum orðum: *„Friður og blessan várs harra Jesu Krists.*

Hildið verður, at tey føroysku sýslutingini (vanliga nevnd várting) eru eldri enn Føroya Løgting. Sýsluting eysturoyinga var í søguligari tíð altíð hildið á Selatrað, og var tingið av tí sama kent sum Selatraðar Ting. Soleiðis verður tað eisini umtalað í elstu tingbókini. Tað er sera sannlíkt, at tingstaðurin var á Selatrað heilt frá landnámstíð og fram til 1896, tá Selatraðar Ting varð niðurlagt. Tað finnast ongi prógv fyri, at várting hava verið hildin á Stevnuváli millum Fjarða.

Selatraðartingið 8. juli í 1626

Løgmaður: Sackrias Thormodzønn

Fúti: Madtz Christensønn

Løgrættumenn:

Mickell Joensøn [Mikkjal í Lamba](#)

Hendrick Thomissønn

Oluff Laurtzønn [Ólavur Larvason](#)

Isach Nielsønn

Johannes Thorloffsønn

Joenn Thoemissønn

Pouel Jacobsønn

Andfind Jacobsønn

Jonn Olufsen

Joenn Pouelsønn

Johannis Eliasøn

Keldur: Max C. Weihe, *Tingbókin 1615-1654*

Ein sannur Guð [hinnar] heilagu trinningar veri við øllum javnan. Amen."

Teir ellivu løgrættumenninir hava svorið eið við at ákallað Gud og játtað „at gera øllum rættvísi“.

Her standa nógv fólk á Kyrjarheyggi. Nógv eru komin at føra kærur fram. Onkur hevur gjørt seg inn á ognir teirra. Onkur hevur gjørt seg inn á rættvísiskenslur teirra. Onkur hevur ikki borið seg at, sum tað sømir seg. Fleiri hava livað í ólevnaði.

Løgmaður og løgrættumenninir hava úr at gera.

Med lov skal land bygges, sum tað stendur í Jyske Lov frá 1241. Tað má vera hvørjum manni greitt.

Tíðirnar eru versnaðar; tað er vorðið munandi kaldari í veðrinum og fleiri og fleiri biddarar og tjóvar reika runt kring oyggjarnar.

Hetta má fáast ein endi á.

Her má okkurt gerast, sum skal steðga hesum óskilinum.

Fleiri menn og kvinnur eru *ikki* komin til Selatraðar av fríum vilja - tey eru stevnd at mótad. Tey standa har millum teir stóru kongsbøndurnar, millum menn við stórum ognum. Tey kenna seg ikki væl. Her hjálpir einki at grenja seg um neyð og armóð, um fiskaloysi og misvøkstur. Um børn, sum gráta eftir mati. Um fólk, sum svøлта. Tey síggja onga samkenslu, onga miskunn, í eygum teirra, sum valdið hava.

Teir størstu ognarmenninir í oynni eru løgrættumenninir sjálvir. Teir bera høvdið høgt, teir hava alt valdið - eisini til at kunna revsað.

Ein av hesum „sorne Mend“ er Mikkjal Joenson, Mikkjal bóndi í Lamba, sum umtalaður er í aðrari grein. Ein annar er Ólavur Larvasson við Sjógv, ættaður av Skála. Hann verður roknaður fyri at vera millum fremstu menn í landinum. Hann hevur lært handverk í Tróndheimi og hevur bygt sær skip á Strøndum, sum hann hevur siglt til Noregs við í handilsørindum. Hann situr á fleiri festum, hevur 15 merkur kongs á hondum, umframt at hann eigur nógva óðalsjørð. Har er vítt til veggja og høgt til loftið á stóra garði hansara við Sjógv. Ein systir hansara, Marjun, giftist suður til Øravíkar og verður har nevnd Vísa-Marjun

Norðuri á Gálga.

Mynd: Anfinn Gærdum

So spyr lögmaður eftir Jákupi á Toftum. Hann er ikki hjástaddur, hóast hann hefur fingið boð um at mæta fyri at „følge en Misdedere til Retterstedet”, at føra ein ránsman fyri rættin.

Tað hevur sína orsök, at Jákup heldur seg burtur, men maðurin, sum hann skuldi fylgja á rættarstaðið, stendur har millum alt hitt fólkíð her á Kyrjarheggi.

Tað lýggja summarlotið megnar ikki at geva honum nakran varma.

Klæðini hanga í lepum uttan á honum. Hann er bert húð og bein. Hann hevur sama nábleika, tunna andlitið, sum mamma hansara hevði havt.

Hann er skuldsettur fyri stuldur.

Hetta er sonur Jákups.

Hann eitur Pætur Jákupsson.

Eg eri farin ein túr norður til Selatraðar. Eg havi ein fotograf við mær, sum er vanur við at taka myndir. Hann hevur tikið myndir í túsundatalið gjøgnum árin. Navn hansara er Anfinn Gærdum.

Eg havi biðið Hans Petur Weihe vísa okkum á tey søguligu støðini, sum umrødd eru, tá um Selatraðartingið er at røða.

Hans Petur Weihe er føddur og hevur búð her á Selatrað alt sítt lív. Hann er nú 64 ára gamal og hevur siglt sum maskinmaður mesta partin av lívi sínum.

Hann fekk sær konu norðan úr Vík. Hon eitur Margit og kemur av Tungu í Haldórvík.

Í 1992 fekk Hans Petur ein blóðtøpp. Hetta ger, at hann framvegis er eitt sindur illa gongdur og hevur ilt við at koma upp um øll hesi ólukkku hegn, sum vit renna okkum í allastaðni.

Gálgasteinur. Vit síggja býlingin á Bø í baksýni
Mynd: Anfinn Gærdum

Tað, sum Pætur Jákupsson stjól

Ymsa staðni í Eysturoy:

12 Fiske

4 Par Hoser

1 par Boxer

8 Oste

½ Lambs Krov

1 Thueste Lycke og noget Spek

Ymsa staðni í Streymoy:

2 par Hoser

8 Par Sko

2 Gammelfaar Skind

2 Oxe yffuer,

1 Kioedmers Vomb

2 Fottemøer

2 Oste

1 Krov

Í Vágoynni:

1½ Gammel Krov

Kelda: Tingbókin 1615-54

Søguna og allar sagnir um Selatrað kennir hann. Alt hetta hevur hann hoyrt frá barnið av og væl hevur hann sitið undir.

Fundvísur er hann, seigliga sigur hann frá.

Fyrst fara vit norður á Kyrjarheggj, har tingið varð hildið.

Navnið Kyrjarheggjur kann hugsast at koma av griksku orðunum *Kýrie eléison*, sum merkir nakað sum: „Harri, vís náði”, ella sum tað stendur í sálminum hjá Gudmundi Bruun: „Himna faðir miskunna”.

Hetta er beint við summarhúsið hjá Kjartani Mørkøre, presti. Har er ein brekka omaneftir, men hon er ikki so brøtt.

À Kyrjarheggi stendur ein stórus steinur.*

* Nógva staðni, m.a. í **Føroya søga 2** hjá H.J. Debes, verður hesin steinur nevndur *Tingsteinur*. Fólk á Selatrað kennast einki við hetta navnið. -Her á Selatrað hevur steinurin ongantíð havt nakað serstakt navn, sigur H. P. Weihe.

-Eg havi hoyrt, at á hasum steininum stóð dómarin, tá hann las dómin upp fyrri fólkinum.

Síðani ganga vit omaneffir móti sjóvarmálanum. Tað er væl vallað allan vegin.

Har stendur hann, steinurin á Gálga. Ein planki varð lagdur á hann og inn á land, og har vóru menninir so hongdir.

So, so, her hekk hann.

Pætur Jákupsson.

-Her er so lágt, at menninir eru ikki deyðir beinanvegin. Teir eru ikki deyðir, fyrr enn teir ikki orkaðu at tritla longur og beinini so eru hoknaði undan teimum, vil Hans Petur Weihe vera við.

Vit fara so suður aftur miðskeiðis í sjálva bygdina og ganga nakað niðan frá, niðan í bøin.

Har stendur Gálgasteinur.

-Eg haldi, at her eru menn hongdir, tá ikki hefur viðrað niðri á Gálga. Teir hava helst sett ein bukk upp her og lagt eina tvørstong frá honum og yvir á steinin. Tað var ógvuliga smátt við tilfarið tá á døgum.

Høvdu bara hesir báðir steinarnir, á Gálga og Gálgasteinur, kunna talað.

Pætur Jákupsson játtar seg sekan, tá fútin, Madtz Christensønn, reksar upp tað, hann hefur stolið.

Løgmaður, hin lóggøni, skal døma. Hann velur at nýta fyrstu grein í Norsku Lóg Kristians IV frá 1604. Henda lógin gongur aftur til fornar tíðir, til Landslóg Magnusar Lógbøtara heilt afturi í 1274. Tað altavgerðandi er, um ákærði hefur stolið fleiri ferðir og um virðini av tí stolna.

Zakarias Tormóðsson og hinir „some Mend” nýta mest tað fyrra sum grundgeving fyrri dómin.

So stígur løgmaður upp á steinin á Kyrjar-

Hans Petur Weihe á Kyrjarheyggi. Her varð vártingið hildið. Á hesum steini stóð dómarin, tá hann las dómin - ella dómararnar - upp.
Mynd: Anfinn Gærdum

heyggi.

Fyri at hava stolið fleiri ferðir verður Pætur Jákupsson dømdur til gálgan. Hann skal heingjast.

Deyðadómurinn skal fremjast beinanvegin.

Teir fara við honum oman á Gálga.

Konan hyggur upp, tá Jákup stillisliga kemur inn og setir seg niður. Har er ikki nógv pláss.

„Onki”, suffar hann hugtungur. Hann søkkur líkasum saman, har hann situr.

„Da, da, ma-ma”, sigur nýfóðingurin í fangi hennara.

Hon hyggur aftur niður á henda litla piltin. Hjartað hennara bløðir, tá hon varisliga og við treytaleysum kærleika tekur sonin inn at sær.

So spyr hon lágmælt upp aftur:

„Hvussu fer lagna tín at verða í hesi syndigu verð, góði?”

Nú hongur hann her á Gálga við snari um hálsin.

Pætur Jákupsson.

Keldur: Tilmæli til lógtingsformannin viðv. skráðgongu í sambandi við setan Føroya Lógtings á ólavsvøku, Kongsfestini á Strøndum, H. J. Debes: Føroya søga 2, Max C. Weihe, H. P. Weihe